

1. Копейчиков В. В. Механизм советского государства. - М.: Юрид. лит., 1968. – 215 с.
2. Конституційне право України : навчальний посібник / за ред. докт. юрид. наук, проф. В. Ф. Погорілка. – 2-ге дооп. вид. – К.: Наукова думка, 2000. – 732 с.
3. Пікуля Т. О. Механізм держави (ретроспективний огляд та сучасні наукові тенденції визначення) // *Науковий журнал «Право і суспільство»*. – 2010. – № 2. – С. 9-15.
4. Пікуля Т. О. Організаційна основа держави: поняття та зміст // The 4 th International scientific and practical conference “Priority directions of science development” (February 3-4, 2020) SPC “Sci-conf.com.ua”, Lviv, Ukraine. 2020. С. 644-647.

*ХАРЧЕНКО Наталія Петрівна,
старший викладач кафедри теорії держави та
права Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

СТРАТЕГІЧНІ АКТИ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ БЕЗПЕКОВИХ ПРОЦЕСІВ

Правова політика будь-якої держави детермінована різноманітними факторами: рівень економічного, політичного, інформаційного розвитку, а також правової культури населення, геополітичне розташування на світовій мапі, форма територіального устрою, державно-правового режиму та правління, наявність автентичних традицій та принципів правотворення, місце та роль у міжнародному співтоваристві, членство в різноманітних глобальних, регіональних чи локальних організаціях тощо. Крім внутрішніх факторів, особливу роль відіграють й зовнішні. Так, наразі становлення вітчизняної правової політики формується, ураховуючи гібридну війну між Україною та Російською Федерацією, що призвела до анексії АР Крим та появи ЛНР та ДНР на сході України.

Вагому роль в упорядкуванні суспільних відносин у сфері національної безпеки України, а також транснаціональної безпеки, стали відігравати специфічні правові акти. Однак, попри їх важливу роль слід визнати неузгодженість наукових поглядів щодо визначення правової природи, доктринальної дефініції, ознак, специфіки стратегічних актів як видів правового акту, а також їх диференціації. Наприклад, вченими застосовуються такі категорії як: «доктринальні акти», «стратегічні акти», «концептуальні акти», «програмні акти», «акти програмно-директивного характеру», «нетипові акти», «документи нетипової правової природи» тощо. Підтримуємо позицію науковців [1-4], які застосовують категорію «стратегічні правові акти». Незважаючи на різницю у назвах таких актів, їх головною характеристикою є «рухлива» та «динамічна» природа відповідно до появи чи трансформації потенційних або

реальних загроз національній безпеці України.

У своїх попередніх роботах, ми детальні розкрили специфіку таких актів, зокрема визначили, що стратегічні акти: є самостійною правовою категорією та предметом дослідження загальнотеоретичної науки, а також важливим елементом системи законодавства України та інструментом правової політики; є особливими, нетиповими, нетрадиційними правовими актами, а також засобами правового регулювання; здебільшого взаємопов'язані та взаємозалежні між собою, так як кожен з них виконує різну роль у механізмі правового регулювання; зумовлюють розроблення та ухвалення нових як стратегічних, так й «класичних» нормативно-правових актів; переважно ухвалюються «пакетом» від загального стратегічного правового акту, де закріплюються концептуальні засади правового регулювання тієї чи іншої сфери суспільних відносин, мета, напрями, завдання державного та суспільного розвитку («основи державної політики», «доктрина», «концепція», «щорічні послання Президента України» тощо), до «конкретизуючих» правових актів, де визначаються механізм, процедура та строки реалізації концептуальних положень («стратегія», «програма», «план дій» тощо); не мають нормативно уніфікованої ієрархії та моделі взаємозв'язку; не впливають на виникнення суб'єктивних прав, не накладають юридичних обов'язків, не визначають заходів юридичної відповідальності, не змінюють правового статусу суб'єктів і не є підставою для виникнення, зміни або припинення правовідносин, але ухвалюються відповідно до законодавства, на підставі тих норм і принципів правотворчості, які використовуються при прийнятті усіх «класичних» нормативно-правових актів, а також в межах компетенції суб'єктів правотворчості, включаючи вищі органи державної влади; характеризуються часто-густо невідповідністю назви стратегічного правового акту зі змістом правових норм, які містяться у ньому, тобто не враховуються особливості та мета конкретного стратегічного правового акту, а також підпорядкованість між різними стратегічними актами, адже, попри назву нормативно-правового акту, стратегічний акт має, насамперед, визначати напрями, цілі, завдання державного чи суспільного розвитку в конкретній сфері; здебільшого відповідальними за реалізацією стратегічних правових актів є ті органи державної влади, які їх не ухвалювали (наприклад, Кабінет Міністрів України має забезпечувати реалізацію норм загальнодержавних програм, ухвалених Верховною Радою України чи щорічні послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України» тощо) [5, с. 125].

Стратегічні акти можуть розглядатися в вузькому та широкому значенні. У вузькому значенні стратегічні акти охоплюють лише такий вид правового акту як «стратегія». В широкому – «основи державної політики», «концепція», «доктрина», «щорічні послання Президента України», «програми» тощо.

Наразі правотворцем визначено лише деякі правові засади розроблення, ухвалення, змісту таких стратегічних актів як стратегія. Зокрема, у Законі України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року містяться норми, в яких виокремлюються такі види стратегій: Стратегія національної безпеки України, Стратегія воєнної безпеки України, Стратегія кібербезпеки

України; Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України, Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України тощо [6].

У подальшому спектр стратегій в сфері національної безпеки та оборони розширений нормами Стратегії національної безпеки України від 14 вересня 2020 року [7]: Стратегія людського розвитку, Стратегія економічної безпеки, Стратегія енергетичної безпеки, Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату, Стратегія біобезпеки та біологічного захисту, Стратегія інформаційної безпеки, Стратегія зовнішньополітичної діяльності, Стратегія забезпечення державної безпеки, Стратегія інтегрованого управління кордонами, Стратегія продовольчої безпеки тощо. Однак норми відповідно до яких розкривається їх зміст, особливості, місце в системі інших стратегій, їх взаємозв'язок, основи розроблення, інституційно-функціональний механізм ухвалення нормативно не визначений. Юридична невизначеність змісту різних стратегій призводить до того, що зміст, назва та навіть юридична сила таких актів відмінна. Зокрема, в одних випадках правотворець певний стратегічний акт «вводить в дію законом, а в іншому – підзаконним актом» [5, с. 127].

Отже, спектр стратегічних правових актів є широким та різноманітним. Їх вплив на правову політику щорічно збільшується, як й частка в системі законодавства України. Не дивним є поява значної кількості публікацій, присвячених іншим суміжним правовим явищам («стратегічна правова політика» та «стратегічна правотворчість») у цілому. Вважаємо задля уникнення проблем у сфері правореалізації та підвищення ефективності стратегічних актів як інструменту правової політики в умовах європейських та транснаціональних безпекових процесів, слід ухвалити Закон України «Про нормативно-правові акти», в якому визначалась специфіка та місце стратегічних актів в системі правових актів України.

Тим більше щорічно, починаючи ще з 2011 року, розроблення чи удосконалення змісту законопроекту «Про нормативно-правові акти» входить до напрямів Плану законопроектної роботи Верховної Ради України. Так, в Плані законопроектної роботи Верховної Ради України на 2020 рік, затвердженою Постановою Верховної Ради України від 16 червня 2020 року № 689-IX [8], також містився цей пункт. Однак попри його актуальність, так й не було розроблено.

Список використаних джерел

1. Берназюк И. Стратегічні акти Верховної Ради України: поняття, види та особливості. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 1. С. 153–158
2. Берназюк І. М. Конституційно-правовий статус та механізми реалізації стратегічних (програмних) актів : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02. Ужгород, 2017. 39 с.
3. Харченко Н. П. Стратегічні правові акти в Україні: плюралізм наукових підходів. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Вип. 4. С. 48–51.
4. Харченко Н. П. Стратегические акты Украины: понятие и особенности. *Leges Se Viata*. 2020. № 3 (339). С. 70–73.

5. Харченко Н. П. Стратегія как вид нормативно-правового акта. *Legea Se Viata*. 2019. № 11 (305). С. 125–128.

6. Особливості стратегії як нормативно-правового акта України. *Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 24-25 січня 2020 р.). Львів, 2020. С. 9–12.

7. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>. (дата звернення: 14.03.2021).

8. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 14 вересня 2020 року №392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 14.03.2021).

9. План законопроектної роботи Верховної Ради України на 2020 рік : Постанова Верховної Ради України від 16 червня 2020 року № 689-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/689-20#Text> (дата звернення: 14.03.2021)

